

Vlinders in de stad Rotterdam, waaronder *Dasypolia templi* (Thunberg) faun. nov. spec. (Lepidoptera)

J. A. W. LUCAS

LUCAS, J. A. W., 1987. LEPIDOPTERA IN THE CITY OF ROTTERDAM, WITH A RECORD OF *DASYPOLIA TEMPLI* (THUNBERG) NEW TO THE FAUNA OF THE NETHERLANDS (LEPIDOPTERA). - *ENT. BER., AMST.* 47(1): 1-4.

Abstract: Among the species recorded in the city is a remarkable number of migrants and woodland species.

Immanuel Kantstraat 91, 3076 DG Rotterdam.

Inleiding

Een groot deel van mijn leven heb ik in Rotterdam gewoond, feitelijk met uitzondering van de periode 1945-1958. Als jongen verzamelde ik vaak rupsen, vooral op het volkstuincomplex langs de spoorlijn bij de Abraham van Stolkweg, en zocht ik bomen af. In de laatste 10-15 jaren heb ik vooral winkelruiten e.d. bekeken op daar door verlichting aangetrokken nachtvlinders. Ook heb ik enkele malen in de Kralinger Hout op licht kunnen vangen. Al met al heb ik zodoende vele leuke waarnemingen kunnen doen, waarvan ik hieronder de meest belangwekkende wil vermelden. Van al de genoemde soorten heb ik materiaal in mijn collectie opgenomen.

Een deel der waarnemingen zijn reeds in de *Catalogus* van Lempke of de supplementen vermeld, een ander deel in de trekverslagen enz. Hierbij bevinden zich o.a. *Sclerocona acutellus* (Eversmann), *Palpita unionalis* (Hübner), *Cyclophora pupillararia* (Hübner), *Orthonama obstipata* (Fabricius) en *Spodoptera littoralis* (Boisduval). Naast deze rijkdom aan migranten valt verder het relatief hoge aantal bossoorten op. Mogelijk hangt dit samen met de aanplanting van bomen en struiken langs de straten en in de plantsoenen.

Waarnemingen

Dichomeris marginella (Fabricius). Dat de-

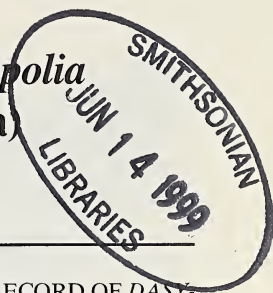
ze aan *Juniperus* gebonden soort net als *Thera juniperata* met het aanplanten van *Juniperus* in de steden ook daar te voorschijn komt is niet zo verwonderlijk. Een exemplaar op 21.vii.1983. Ook uit Hendrik Ido Ambacht ken ik de soort (11.vii.1961).

Eucosma metzneriana (Treitschke). Een prachtig exemplaar op 8.vii.1983. In Bentinck & Diakonoff (1968) worden slechts vier vindplaatsen vermeld, uit het westen alleen Melissant.

Cacochroea grandaevana (Zeller). Naast het al door Bentinck & Diakonoff (1968) vermelde exemplaar (van 15.vi.1959) ving ik weer een exemplaar op 31.v.1978. Uit Zuid-Holland is deze op hoefblad (*Petasitis hybridus* (L.) Gaertn., Meyer & Scherb en *Tussilago farfara* L.) levende soort nog bekend van Middelharnis (Bentinck & Diakonoff, 1968), Hendrik Ido Ambacht en Schelluinen (mijn collectie), zodat de soort hier waarschijnlijk wel wat minder zeldzaam zal zijn dan uit Bentinck & Diakonoff (1968) blijkt.

Agriphila latistria (Haworth). Van deze vroeger veel zeldzamere soort zie ik bijna ieder jaar één of meer exemplaren in de wijk Lombardijen.

Nephopteryx rhenella (Zincken). Op

18.vi.1960 een exemplaar in de Kralinger Hout. Volgens Kuchlein, Leffel & Klein-paste (1980) sinds 1931 in Nederland voornamelijk in het zuidoosten, en verder hoogst zelden in het duindistrict.

Ancylosis oblitella (Zeller). Sinds 1959 inlands, maar de status hier is nog onzeker. In 1970, 1976 (drie exemplaren) en in 1982 door mij te Rotterdam aangetroffen.

Lasiocampa trifolii (Denis & Schiffermüller). Een ♂ op 19.viii.1971 in het stadscentrum. Het exemplaar behoort tot de duinvorm en is stellig een zwerver.

Drepana falcataria (Linnaeus). Volgens Lempke (1960) in het hafdistrict een zwerver en in het fluviatiele district evenmin sterk verbreid. In Rotterdam (o.a. Lombardijen) een regelmatig waargenomen soort en hier stellig inheems, waarbij o.a. uit 1977 een dwerg. Ook bezit ik een exemplaar uit Schiedam (1954). Het voorkomen in steden kan m.i. gemakkelijk verklaard worden door het gebruik van de voedselplant berk als aanplant.

Xanthorhoe biriviata (Borkhausen). Een exemplaar op 7.vi.1985, stellig een zwerver van deze aan springzaad (*Impatiens* spec.) gebonden soort.

Cidaria fulvata (Forster). Af en toe een exemplaar in de wijken Lombardijen en Groot IJsselmonde, wat wel zal samenhangen met de aanplant van gekweekte rozen (Vgl. de opmerkingen in Lempke, 1967, bij deze soort).

Thera juniperata (Linnaeus). Op *Juniperus* in Lombardijen jaarlijks in klein aantal; soms zelfs algemeen. Merkwaardig was de vangst van een exemplaar op 5.ix.1979, een volle maand vroeger dan de vroegste datum in Lempke (1967); eveneens vroeg is een vangst op 22.ix.1980.

Apeira syringaria (Linnaeus). Op

11.vii.1984 een dood ♂, dat tussen 1 en 10.vii.1984 de stationshal van het station Lombardijen moet zijn binnengevlogen. Al eerder werd een exemplaar in de Kralinger Hout gevangen.

Ennomos autumnaria Werneburg trof ik vroeger vaak in de stad aan, maar ik heb hem nu al vele jaren niet meer gevonden. Wel vind ik de laatste jaren daarentegen regelmatig *E. alniaria* (Linnaeus) en *E. fuscantaria* (Haworth), zij het steeds in een enkel exemplaar.

Crocallis elinguaris (Linnaeus). Een bossoort, die ik in Lombardijen regelmatig aantref.

Euproctis chrysoorrhoea (Linnaeus). Gedurende een aantal jaren vanuit een haard bij het station Lombardijen steeds massaler wordend, nu weer zeldzaam (door bestrijding?).

Lymantria monacha (Linnaeus). Op 30.vii.1985 een ♂, stellig een zwerver.

Phragmatobia fuliginosa (Linnaeus). Af en toe een exemplaar van deze in het westelijke poldergebied beslist niet gewone soort.

Tritophia tritophus (Denis & Schiffermüller). Op 23.vii.1984 een ♂. Van deze soort, die in het westen een rariteit is, ving ik bovendien in 1983 te Oostvoorne en in 1985 te Lekkerkerk exemplaren. Toeval?

Agrotis puta (Hübner) werd door mij in 1975 voor het eerst in Lombardijen aangetroffen en sindsdien heb ik de soort er praktisch ieder jaar, overigens in wisselend aantal, waargenomen. Ook een enkel exemplaar in het oude westen.

Sideridis albicolon (Hübner). In Lombardijen wel jaarlijks in een enkel exemplaar en hier m.i. inheems.

Lacanobia thalassina (Hufnagel). Een

Dasyptolia templi (Thunberg), ♀, Rotterdam-Lombardijen, × 1½. Foto: N. W. Elfferich

exemplaar op 26.vi.1970. Inderdaad een zwerver zoals Lempke (1964) veronderstelt?

Hadena compta (Schiffermüller). In Lombardijen af en toe een exemplaar, waaronder twee exemplaren op 14.viii.1976, tussen de beide generaties in.

Calophasia lunula (Hufnagel). Voor het eerst te Lombardijen op 2 en 9.ix.1975 en sindsdien elk jaar waargenomen, soms in één, soms in twee generaties. Ons land ligt op de grens van het areaal van de soort. Soms is de soort wat algemener (voornamelijk de rupsen), dan weer erg zeldzaam. In Lempke (1941, 1964) zijn overigens nog geen vindplaatsen uit Holland vermeld. De soort leeft op vlasleeuwebekje (*Linaria vulgaris* Miller) en zal dan ook wel gebonden zijn aan het spoorwegtalud, waar deze plant groeit. Enkele jaren geleden vreesde ik, dat hij wel verdwenen zou zijn door intensieve werkzaamheden aan dit talud, maar deze vrees is gelukkig ongegrond gebleken. Tussen het materiaal bevinden zich ook regelmatig de f. *nigrita* Kiefer en f. *tangens* Lempke.

Dasyptolia templi (Thunberg). Fauna nov. spec. Op 4.x.1985 een ♀ aan de buitenzijde van een raam van het station Lombardijen (zie foto). Volgens Forster & Wohlfahrt (1971-1980) bekend van Denemarken, Sleeswijk Holstein en de middegebergten, alsmede de Alpen, hier in de iets donkerder en bontere subsp. *alpina* Rogenhofer.

South (1961) vermeldt de soort voor Engeland: zuid- en westkust en vanaf Yorkshire naar het noorden en tevens voor Ierland. De soort ontbreekt in de naamlijst van Belgische Lepidoptera (De Prins, 1983). Voor zover ik kan beoordelen behoort mijn exemplaar tot de subsp. *alpina*. De periode, dat de soort verscheen werd gekenmerkt door vrij sterke zuidelijke winden.

Lithophane semibrunnea (Haworth). Op 27.iii.1981 een ♀ te Lombardijen, de enige keer, dat ik de soort ooit vond!

Allophytes oxyacanthae (Linnaeus). In Lombardijen de meeste jaren in een enkel exemplaar. In het algemeen betreft het hier toch wel een bossoort van onze zandgronden.

Omphaloscelis lunosa (Haworth). Telkens één exemplaar op 28.ix.1982 en op 26.ix.1984. In ons land eigenlijk alleen ten zuiden van de grote rivieren betrekkelijk regelmatig.

Xanthia ocellaris (Borkhausen). Op 21.ix.1979 een exemplaar in Rotterdam-Z. In ons land overwegend zeldzaam, alleen in het zuiden althans bepaalde jaren (vrij) gewoon.

Cryphia raptricula (Denis & Schiffermüller). Na de waarnemingen van Elfferich uit 1953 (Lempke, 1964) opnieuw een exemplaar te Rotterdam: Lombardijen, 6.ix.1985. De aanname, dat het hier om

zwervers gaat, wordt waarschijnlijk, doordat ik ook nog een exemplaar te Lekkerkerk ving (18.viii.1985).

Heliothis peltigera (Denis & Schiffermüller). Op 5.x.1985 een prachtig exemplaar van de f. *condolens* Schawerda te Lombardijen.

Macdunnoughia confusa (Stephens). In 1981 en 1982 in totaal vijf exemplaren te Lombardijen.

Chrysodeixis chalcytes (Esper). Een afgevlogen exemplaar op 1.x.1980 in het westen van de stad.

Literatuur

- BENTINCK, G. A. GRAAF & A. DIAKONOFF, 1968. De Nederlandse bladrollers (Tortricidae). – *Mon. Ned. ent. Veren.* 3: 1-201.
- FORSTER, W. & TH. A. WOHLFAHRT, 1971-1980. *Die Schmetterlinge Mitteleuropas*, 4: Eulen: 1-329 – Franckh'sche Verlagshandlung Stuttgart.
- KUCHLEIN, J. H., F. LEFFEF & R. H. KLEINPASTE, 1980. *Tabellen en verspreidingsatlas van de Nederlandse Microlepidoptera, 1 Pyralidae (Eerste gedeelte)*. Landbouwhogeschool Wageningen.
- LEMPKE, B. J., 1936-1970. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (en supplementen). – *Tijdschr. Ent.* 79-113.
- LEMPKE, B. J., 1941. Catalogus der Nederlandsche Macrolepidoptera VI. – *Tijdschr. Ent.* 84: 276-350.
- LEMPKE, B. J., 1960. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (zevende supplement). *Tijdschr. Ent.* 103: 145-215.
- LEMPKE, B. J., 1964. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (tiende supplement). – *Tijdschr. Ent.* 107: 49-136.
- LEMPKE, B. J., 1964. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (elfde supplement) – *Tijdschr. Ent.* 107: 379-466.
- LEMPKE, B. J., 1967. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (veertiende supplement). – *Tijdschr. Ent.* 110: 223-342.
- PRINS, W. O. DE, 1983. Systematische naamlijst van de Belgische Lepidoptera. – *Entomobrochure* 4: 1-57. Veren. Entom. Kon. Mij. Dierk. Antwerpen.
- SOUTH, R., 1961. *The Moths of the British Isles*, ed. 2: 1-427 – Frederick Warne & Co. Ltd., London & New York.

Geaccepteerd 5.vi.1986.